

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ З МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН В УНІВЕРСИТЕТІ ТОРОНТО

Істоміна К.Ю.

Національний університет «Львівська політехніка»

Стаття представляє ґрунтовний аналіз системи професійної підготовки бакалаврів гуманітарних наук у галузі міжнародних відносин в університеті Торонто. У ході дослідження було визначено види навчальних програм напряму підготовки «Міжнародні відносини», які пропонує університет Торонто. Здійснено теоретичне дослідження всіх аспектів організації навчального процесу, навчальних планів університетської освіти, розроблених та імплементованих університетом. Досліджено основні завдання та стимули, які використовуються у процесі професійної підготовки фахівців-міжнародників згідно з освітньою програмою освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр» гуманітарних наук університету Торонто. У статті також проаналізованими є основні знання, вміння і навички, на формування і розвиток яких зорієнтована професійна підготовка фахівців-міжнародників в університеті Торонто.

Ключові слова: професійна підготовка, освітньо-кваліфікаційний рівень, навчальна програма, дисципліна, навчальний процес, фахівець у галузі міжнародних відносин, бакалавр.

Постановка проблеми. Галузь міжнародних відносин набуває значної ваги в умовах посилення міжнародної співпраці через активні процеси глобалізації, що, своєю чергою, призводить до необхідності гармонізації міжнародного співробітництва різних рівнів. У цьому контексті особливу роль відіграє професійна підготовка фахівців-міжнародників, які в майбутньому будуть втілювати основні стратегії міжнародної діяльності. В умовах сучасного реформування освіти згідно з демократичними принципами та вимогами доцільно звернутись до успішного досвіду розвинених країн, зокрема Канади, проаналізувати особливості організації навчального процесу фахової підготовки фахівців у галузі міжнародних відносин.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У працях вітчизняних науковців зібраний значний обсяг знань про теорію і практику системи вищої освіти Канади. Різні аспекти, пов'язані з функціонуванням сучасної вищої освіти у Канаді, досліджували багато вчених: загальна структура організації канадської освіти в сучасному та історичному аспектах вивчались у працях Гуревича Р., Гончарова С., Мошинського В., Карпінської Л., О. Словінської, Шуневич Б.; напрями розвитку та модернізації вищої освіти Канади вивчали А. Борисенко, Н. Микищенко, В. Павлюк, В. Погребняк, О. Слоньовська; формуванню змісту професійної освіти присвячені публікації Н. Брюханової, Н. Журавської, О. Коваленко, М. Лазарева; формування і розвиток особистості фахівця-міжнародника досліджували В. Виноградов, Ю. Караулов, О. Сніговська. Проблема професійної підготовки фахівців в системі університетської освіти досліджується також зарубіжними науковцями, такими як М. Нойфельд, Т. Хейлі, С. Гоффманн, Т. Портер, О. Вевер, С. Сміт.

Теоретичні дослідження наукових праць, які представляють результати вивчення питання професійної підготовки фахівців сфери міжнародних відносин у системі вищої університетської освіти Канади дають змогу стверджувати, що дана тема є недостатньо вивченою і, як результат цього, потребує подальших наукових досліджень і ґрунтовного аналізу.

Формулювання мети статті. Метою даної статті є теоретичне дослідження організації і забезпечення професійної підготовки студентів-міжнародників в університеті Торонто для перспективи подальшого використання позитивного досвіду для вдосконалення системи вищої освіти вітчизняного зразка. Основними завданнями дослідження є: опрацювати програмні університетські документи і положення, які

визначають науково-методичну основу підготовки фахівців у галузі міжнародних відносин; здійснити характеристику системи професійної підготовки фахівців-міжнародників в університеті Торонто.

Виклад основного матеріалу. У сучасному суспільстві зі зростаючим впливом глобалізаційних процесів значущість міжнародних відносин постійно зростає. Наслідком таких тенденцій є те, що освіта міждисциплінарного спрямування, яку пропонує освітній напрям «Міжнародні відносини» створює сприятливе підґрунття для фахівців у їхній подальшій професійній діяльності.

Випускники з базовими знаннями глобальної політики, політології, історії, соціології, антропології, культурології, економіки і сучасних мов, які здатні розрізняти соціальні і культурні відмінності, є затребуваними на сучасному ринку праці, оскільки працедавці активно шукають випускників з вищою освітою у галузі міжнародних відносин. [5, с. 10]

Існує також чимале зацікавлення самих студентів міжнародними відносинами як напрямом підготовки. Карлтонський університет регулярно проводить опитування серед випускників шкіл Канади щодо потенційних сфер їхнього зацікавлення. Результати свідчать про те, що абітурієнти проявляють високий інтерес до вивчення міжнародних відносин [5, с. 10].

Канада має провідні вищі навчальні заклади світового рівня, які пропонують навчання у сфері міжнародних відносин. Такі установи є визнані в академічних колах і у світі загалом.

Канада розробила і підтримує ефективну модель професійної підготовки бакалаврів з міжнародних відносин. Професійна підготовка фахівців-міжнародників передусім ґрунтується на міждисциплінарному підході, проте спрямована на реалізацію освітнього процесу і результатів навчання відповідно до стандартів і кваліфікаційних вимог, визначених провінціями і університетами. Основними надбаннями такої моделі професійної підготовки є гармонійний розвиток професійних компетенцій, необхідних для реалізації фахівця як успішного працівника відповідної галузі, здатного до професійної мобільності і роботи з інноваційними технологіями.

Університет Торонто знаходиться у найбільшому місті Канади провінції Онтаріо і згідно з результатами чисельних рейтингів є найпрестижнішим університетом у країні, а також займає почесне місце серед провідних університетів у світі. Окрім цього вважається, що це один з найвпливовіших дослідницьких університетів у Канаді. Університет є

дослідницьким навчальним закладом, якщо він дає студентам можливість здобути будь-який освітньо-кваліфікаційний рівень і пропонує докторські програми [8].

Об'єктом цього наукового дослідження є професійна підготовка бакалаврів з міжнародних відносин. У цьому контексті важливим є правильне тлумачення поняття «бакалавр». Поняття освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра можна визначити наступним чином: «бакалавр – освітньо-кваліфікаційний рівень вищої освіти особи, яка на основі повної загальної середньої освіти здобула базову вищу освіту, фундаментальні та спеціальні уміння та знання щодо узагальненого об'єкту праці/діяльності, достатні для виконання завдань та обов'язків певного рівня професійної діяльності, що передбачені для первинних посад у певному виді діяльності» [2].

Дослідження особливостей професійної підготовки студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр» у Канаді виявило, що державний стандарт для цієї сфери відсутній через децентралізацію американської системи вищої освіти і делегування повноважень моніторингу за якістю освіти та розробку навчальних планів університетам [1, с. 57].

Програма з міжнародних відносин університету Торонто була створена в 1976 році, вона поєднує вивчення економіки, історії і політології для того, щоб надати студентам аналітичні засоби необхідні для розуміння питань міжнародної співпраці. Навчальна програма імплементується у коледжі Трініті на факультеті гуманітарних і точних наук. Ця програма пропонує студентам, які прагнуть здобути освітньо-кваліфікаційний рівень «Бакалавр» міждисциплінарну спеціалізацію, що акцентує увагу на вивченні історії, політики і економіки міжнародних відносин. Особливу увагу у навчальному процесі спрямовують на вивчення ролі Канади на міжнародній арені [7].

Навчальна програма створена так, щоб забезпечити студентам можливість освоєння, формування і розвиток знань, умінь і навичок, які допоможуть майбутнім фахівцям у самостійній інтелектуальній праці. Ця здатність може бути представлена підготовкою під науковим керівництвом курсових робіт, дипломних робіт, проектів чи інших науково-дослідних завдань, які демонструють методологічну компетентність і здатність до виконання креативно-інтелектуальної роботи, а також, у разі необхідності, професійної відповідальності за виконання такої діяльності [9].

Навчальна програма досліджує походження, розвиток і поширення системи міжнародних відносин, і діяльність міжнародних організацій, а також їхній вплив на питання політичного, економічного і гуманітарного характеру. Викладання здійснюється практиками сфери міжнародних відносин – фахівцями з професійним досвідом роботи у дипломатичній галузі чи міжнародних агентствах. Факультет міжнародних відносин університету Торонто є місцем успішної роботи дослідної групи Великої сімки/Великої двадцятки (англ. – G7/G20 Research Groups); часопису «Аташе посольства міжнародних відносин» (англ. – The Attaché Student Journal on International Issues), що є академічним виданням студентських публікацій; Товариства міжнародних відносин (англ. – International Relations Society). Існує велика кількість стипендіальних програм для студентів-міжнародників [7].

Професійна підготовка у галузі міжнародних відносин пов'язана з вивченням системи знань з різних сфер, які утворюють своєрідний комплекс. Історія дипломатії і міжнародне право є частиною

необхідних знань, до яких також належать знання з політології, економіки, географії, демографії, соціології та інших наук. Відповідно до цього твердження фахівцем-міжнародником є студент, чий навчальний курс зорієнтований на опанування даного «комплексу», а викладання міжнародних відносин, у свою чергу, функціонує як поглиблення розуміння студентами даного комплексу [6, с. 10].

Професійна підготовка фахівців-міжнародників безпосередньо пов'язана з формуванням і розвитком системи знань, умінь і навичок, які є частиною професійної компетентності майбутніх спеціалістів. Ця система зокрема включає навички міжособистісного спілкування, а саме здатність працювати з культурно розрізненими людьми і громадами, здатність опрацювати і аналізувати інформацію з різних джерел і ресурсів, здатність переконливо висловлювати свою точку зору тощо. Важливим є також розвиток дослідницьких навичок, зокрема навичок критичного аналізу даних, вміння оцінювати ідеї і результати досліджень. Серед необхідних організаторських навичок є здатність використовувати наявну інформацію і матеріали, а також вчасно і ефективно виконувати професійні обов'язки [7].

Професійне спілкування у галузі міжнародних відносин здійснюється в усній і письмовій формі. Таким чином, фахівці-міжнародники повинні вміти сприймати і розуміти повідомлення іноземною мовою усно і письмово, для того щоб мати можливість узагальнити, проаналізувати і перекласти цю інформацію, вести ділову переписку і телефонні розмови, знати принципи ведення ділових переговорів і зустрічей на міжнародному рівні тощо.

Проаналізувавши програмні документи університету, були виділені основні цілі даної програми. Програма з міжнародних відносин надає студентам основи розуміння фаху шляхом розвитку освітньої емпатії, поєднує вивчення економіки, історії, політології, щоб озброїти студентів аналітичними засобами, які є необхідними для розуміння процесів міжнародних відносин: походження війни і збереження миру; природи і здійснення влади у межах міжнародної системи; змінний характер державних і недержавних діячів, які беруть участь у прийнятті рішень міжнародного значення [7].

Особливого значення набуває формування і розвиток умінь і навичок професійного спілкування, що є підґрунтям для успішної організації професійної діяльності і міжособистісного, міжнаціонального і міжкультурного діалогу, що, своєю чергою, є запорукою успішних ділових відносин полікультурного середовища.

Необхідним є вивчення актуальних мов міжнародної діяльності. Знання іноземних мов є навичкою необхідною для проведення міждисциплінарних досліджень і міжнародного співробітництва. Окрім цього, знання іноземної мови є необхідними для здійснення науково-дослідної діяльності, адже велика кількість наукових джерел й інформаційних ресурсів представлені саме іноземною мовою. Як наслідок, майбутні фахівці-міжнародники повинні послуговуватись іноземною мовою для потреб професійного спілкування, науково-дослідної роботи та ведення ділової комунікації. Вивчення іноземних мов формує лінгвокраїнознавчі знання, які дозволяють здійснювати професійне спілкування згідно з нормами, правилами, традиціями і особливостями притаманними конкретній культурі чи громаді. Формуванню цієї соціокультурної компетентності сприяє вивчення іноземних мов, що дає можливість ефективно використовувати засоби міжкультурної комунікації [3, с. 246].

Фахівець із міжнародних відносин може самореалізуватись у кваліфікованій виконавчій діяльності в галузі міжнародних і міжнародних економічних відносин, а саме, у здійсненні зовнішньоекономічної та комерційної діяльності, веденні міжнародних валютно-кредитних відносин, обліку й аналізу в системі світових господарських зв'язків. Також фахівець-міжнародник може працювати в органах і установах міністерств закордонних справ на виконавчих посадах, у дипломатичних представництвах (віце-консул, аташе, референт, дипломатичний агент, дипломатичний кур'єр, секретар дипломатичного агентства) [4, с. 91].

Навчання для здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр» триває від трьох до чотирьох років. За цей час студенти повинні освоїти програму, яка в середньому складається із 20 предметів, половина з яких визначається обраною спеціальністю, а друга – за вибором студента.

Навчальна програма університету Торонто передбачає орієнтований на студентів навчальний план, який надає широкий вибір факультативних дисциплін на додачу до основних. Таким чином, студенти можуть вивчати додаткові мови, концентруватись на одному чи декількох регіонах наукового зацікавлення, брати участь у багатьох подіях і використовувати можливості позапрограмною діяльності, які є суміжними відповідному навчальному плану, що, з-поміж інших аспектів, також включає в себе навчання за кордоном. Студенти, починаючи з третього року навчання, можуть виконувати освітньо-кваліфікаційні вимоги програми, навчаючись за кордоном. У цьому їм допомагає Центр міжнародного досвіду (англ. – Centre for International Experience) [7].

Студенти можуть вступати на базову програму (Major Program) та на програму спеціаліста (Specialist Program) після успішного завершення хоча б одного року навчання на факультеті гуманітарних та точних наук (мінімум 4 кредити). На додачу до подання заяв студенти повинні мати середній рівень з визначених курсів-пререквізитів. Студенти мають змогу обирати також і сферу другої спеціальності чи розширити наявну спеціальність додатковою. Вступ на цю програму характеризується високим рівнем конкурентності. Слід зазначити, що бібліотеку університету Торонто вважають третьою кращою у Північній Америці після наукових бібліотек Гарвардського і Йельського університетів. Завдяки всім цим позитивним характеристикам ця навчальна програма вважається однією з найефективніших у Канаді і за її межами [7].

Для програми спеціаліста (англ. – Specialist Program) студенти повинні отримати в середньому хоча б 75% з трьох обов'язкових дисциплін першого року навчання: економіки, історії, однієї сучасної мови чи математики. Для базової програми (англ. – Major Program) студенти повинні отримати в середньому хоча б 70% з двох необхідних дисциплін першого року навчання: економіки, історії. Студенти можуть змінити програму лише, якщо вони відповідають вимогам бажаної програми і за наявності вакантних місць [9].

Студенти, які бажають зосередити свої дослідження на галузі міжнародних відносин повинні

розглянути програму спеціаліста, яка надає підґрунтя для подальшого навчання і для професійної діяльності. Ця навчальна програма передбачає вивчення 13 повних курсів дисциплін або їх еквівалентів з переліку обов'язкових і факультативних курсів дисциплін у галузі міжнародних відносин. Базова програма, своєю чергою, пропонує вступне вивчення міжнародних відносин. Для цього студент повинен завершити 7,5 повних курсів дисциплін або їх еквівалентів з визначеного списку. Багато студентів також комбінують вивчення програми основної спеціальності (англ. – major program) з програмою додаткової спеціальності (англ. – minor program) з іншої галузі [7].

Студентів заохочують доповнювати свої базові дисципліни факультативними. Навчальні програми з міжнародних відносин користуються великою кількістю елективних дисциплін запропонованих кафедрами економіки, політології, історії, а також іншими кафедрами в межах факультету гуманітарних та точних наук, щоб дати можливість студентам доповнити їхні базові дисципліни, обираючи факультативи.

У ході дослідження було виявлено, що характерні особливості організації навчального процесу в університеті Торонто є типовими для американських навчальних закладів гуманістичного спрямування, які розвивають індивідуальний підхід до студентів, підтримують нерозривний зв'язок між теорією і практикою, сприяють принципам доступності, поступовості і інноваційності навчального процесу.

Висновки результатів дослідження. Ефективна модель професійної підготовки фахівців-міжнародників в університеті Торонто є перспективним зразком, який можна успішно використати для оптимізації та реформування вітчизняної професійної підготовки студентів напрямку «Міжнародні відносини» у системі університетської освіти. Було з'ясовано, що підготовка фахівців-міжнародників передусім ґрунтується на міждисциплінарному підході, проте спрямована на реалізацію освітнього процесу і результатів навчання відповідно до стандартів і кваліфікаційних вимог встановлених провінціями і університетом. Основними надбаннями такої схеми професійної підготовки є гармонійний розвиток професійних компетенцій необхідних для реалізації фахівця як успішного працівника відповідної галузі, здатного до професійної мобільності і роботи з інноваційними технологіями. Міждисциплінарний підхід в професійній підготовці фахівців-міжнародників забезпечує можливість формування цілісного світогляду і розуміння усіх процесів розвитку світу, що, своєю чергою, створює можливість для професійної реалізації у різних країнах світу.

Перспективи подальших досліджень. Актуальність і важливість дослідження системи професійної підготовки фахівців з міжнародних відносин в університетах Канади слугує підґрунтям для подальшого вивчення різних аспектів цього питання, зокрема особливостей і відмінностей моделей професійної підготовки у різних провінціях Канади, детального аналізу форм, методів і стратегій професійної підготовки бакалаврів у Канаді.

Список літератури:

1. Андрієнко П. П. Деякі аспекти підготовки фахівців у сфері міжнародних відносин / П. П. Андрієнко // Вісник Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв: наук. журнал. – К.: Міленіум, 2010. – № 3. – С. 56-60.
2. Закон України «Про вищу освіту» // Відомості Верховної Ради. – 2002. – № 20. – 134 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2984-14>

3. Пілішек С. О. Формування навичок професійного спілкування у полікультурному середовищі у майбутніх фахівців з міжнародних відносин / С. О. Пілішек // *Наук. записки. Сер.: Філологічна / Нац. ун-т «Острозька академія»*. – Острозьк, 2012. – Вип. 30. – С. 245-247.
4. Тарасова О. Професійна підготовка фахівців-міжнародників у вищих навчальних закладах США / О. Тарасова // *Порівняльна професійна педагогіка*. – № 1. – Київ. – 2011. – С. 89-96.
5. Bachelor of Global and International Studies /Carleton University. Office of Quality Assurance. – Ottawa. – 2014. – 74 p.
6. Manning C.A.W. The University Teaching of Social Sciences. International Relations. – Unesco. – Geneva. – 1954. – 104 p.
7. The International Relations Program at Trinity College. – Trinity College, University of Toronto [Electronic resource]. – Mode of access: <http://web.trinity.utoronto.ca/current/programs-courses/international-relations/ir-degree.html>
8. Top 100 Universities for Arts and Humanities. – The World University Rankings [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.timeshighereducation.co.uk/world-university-rankings/2014-15/subject-ranking/subject/arts-and-humanities>
9. International Relations. – University of Toronto. Faculty of Arts and Science [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.artsci.utoronto.ca/futurestudents/academics/progs/ir>

Истомина Е.Ю.

Национальный университет «Львовская политехника»

ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ ПОДГОТОВКА СПЕЦИАЛИСТОВ ПО МЕЖДУНАРОДНЫМ ОТНОШЕНИЯМ В УНИВЕРСИТЕТЕ ТОРОНТО

Аннотация

Статья представляет подробный анализ системы профессиональной подготовки бакалавров гуманитарных наук в области международных отношений в университете Торонто. В ходе исследования было определено виды учебных программ направления подготовки «Международные отношения», которые предлагает университет Торонто. Осуществлено теоретическое исследование всех аспектов организации учебного процесса, учебных планов университетского образования разработанных и имплементированных университетом. Исследованы основные задачи и стимулы, которые используются в процессе профессиональной подготовки специалистов-международников согласно образовательной программе образовательно-квалификационного уровня «Бакалавр» гуманитарных наук университета Торонто. В статье также проанализированы основные знания, умения и навыки, на формирование и развитие которых ориентирована профессиональная подготовка специалистов-международников в университете Торонто.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, образовательно-квалификационный уровень, учебная программа, дисциплина, учебный процесс, специалист в области международных отношений, бакалавр.

Istomina K.Y.

Lviv Polytechnic National University

PROFESSIONAL TRAINING OF INTERNATIONAL RELATIONS SPECIALISTS IN THE UNIVERSITY OF TORONTO

Summary

The article presents the thorough analysis of the system of professional training in International Relations major due to Bachelor of Arts degree requirements at the University of Toronto. The study identifies the main types of studying programs of International Relations major, which are offered at the University of Toronto. The theoretical study contains the overview of all the aspects of the educational process organization, university education curricula, which were developed and implemented by the University. The research reveals the main tasks and stimuli, which are set in the process of professional training of the international relations specialists according to studying programs of Bachelor of Arts degree at the University of Toronto. The article also analyzes the basic knowledge and skills, on formation and development of which the professional training of international relations specialists is oriented at the University of Toronto.

Keywords: professional training, education and qualification level, studying program, discipline, learning process, international relations specialist, bachelor.